

**Totivs Ivris Canonici Compendivm, Siue, Brevis Svmma In
Qvinque Libros Decretalivm Sacri Concilii Tridentini
Decretis Accommodata**

In Qva Ivris Canonici Primæ Institutviones, seu Elementa ita traduntur, vt plurima breuiter ac decisiuè explicentur, & Canonum, Glossarum, ac Doctorum receptorum auctoritate communiuntur ...

Continens Librum Quartum & Quintum Decretalium

**Axel, Johannes Honorius van
Coloniae Agrippinae, 1656**

De divortiis. Titulus XIX.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61572](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61572)

contractu matrimonii probanda, quia præsumuntur scire suam geneologiam, & in huiusmodi contractibus consanguinei & parentes solent intervenire, *c. videtur hoc tit.* quando sponsa est superior sponso, vel æqualis sponso, nisi appareat quod alter affectet illud matrimonium, vel ex circumstantiis eorum testimonium suspectum appareat arbitrio Iudicis, *Pan. in d. c. videtur num. 6. & ibi Boich. & Can. c. super eo & 2. & ibi Pan. num. 1. & num. 8. de testib. ubi sponsa*
 15 *petit ꝑ ia virum se superiorem divitiis, nobilitate, potentia aut honore, testimonium parentum est suspectum, nec aliquatenus admittendum, c. super eo & 2. in princ. de testib. & ibi Can. sive quærat de consanguinitate, sive de contractu matrimonii, Pan. in d. c. videtur sub num. 6. hoc tit. nisi concurrunt circumstantiæ propter quas judicaretur non suspectum, ut puta, quando nobilis diligebat multum plebeam fœminam, quam habere non poterat nisi cum ea contraheret, & parentes sint honesti, Pan. in d. c. super eo & 2. num. 8. & ibi Burr. sub num. 9. & Can. communiter pulchrè Casar. dec. 2. num. 14. & decis. 3. 4. & 5. de spons. & mat. Super a-*
 16 *lio impedimento ꝑ ut voti, cognationis spiritualis, quilibet admittitur in testem arbitrio Iudicis, qui in dubio stare debet pro matrimonio etiam clandestino, quia est favorabile, c. videtur in fin. & ibi Boich. num. 2. & Can. hoc tit. c. fin. de re jud. latè Cas. dec. 5. de spons. & mat. plura enim specialia sunt constituta in matrimonio enumerata à Boich. in d. c. videtur num. 4. hoc tit. à me-*
 17 *suis locis annotata, Desiderium victoriæ ꝑ in causa matrimoniali in totum rejicit testem, Pan. cons. 15. num. 30. vol. 2. Casar. decis. 3. num. 12. de testib. arg. l. fin. ff. de testib. & c. fin. eod. titul. in 6. nisi reddat bonam rationem, Casar. decis. 4. num. 6. & decis. 13.*

num. 9. de testib. c. cum causam & ibi post gloss. in verb. de causis Pan. & Can. de testib. c. si habes & ibi post gloss. in verb. idonei Can. 24. quæst. 3. Interesse minus Principale ꝑ quam secundarium testes non repellit, ut si erat cultus, & virgo erat cognita, quia injuria afficitur consanguinei non famuli, Cas. decis. 13. sub num. 9. de testib. l. 6. Cornelia & ibi gloss. in verb. eorum Bart. & DD. ff. de injur. l. unica in princ. C. de rap. virg. & c. & ibi Bald. nu. 5. & DD.

De divortiis,

Titulus XIX.

SVMMARIA.

- 1 Divortium est viri à muliere, vel mulieris à viro legitima separatio.
 - 2 Vxor pendente tunc divortij est alenda à viro & debet habere sumptus litis.
 - 3 Divortij causa enumerata in titulu ff. & codicis hodie non obtinent, & jure canonico tres sunt cause legitima, propter quas matrimonij consummati fit divortium quoad thorum & mutuam servitorem, in juncta utrique continentia prima & fornicatio spiritualis sive hæresis.
 - 4 2. Magna viri sevitia.
 - 5 3. Fornicatio sive adulterium.
 - 6 Excipiuntur à tertia causa septem casus hic enumerati.
 - 7 Divortij sententiam fert solus episcopus.
 - 8 Super parentela notoria & manifesta ex officio inquirit.
 - 9 Conjuges non possunt se separare absque judicio ecclesia etiam ob notoriam & publicam parentelam.
- Excipe quia propter fornicationem spirituales in qua pertinaciter persistit, licitum*

licitum est innocenti redire propria au-
thoritate.

- 10 Fornicatio carnalis semel commissa sufficit
ad divortium.
11 Innocens potest fornicantem invitam sibi
reconciliare.
12 Probatur confessione fornicantis, cui statar
in separatione quoad thorum.
13 Impedimenta matrimonium dirimentia con-
fessione conjugum non probantur.

PROBATO impedimento dirimente, aut
adulterio, fit divortium, quod est viri †
à muliere, vel mulieris à viro legitima sepa-
ratio, non enim homo separat, quos pœna
damnat, quos reatus acculat, quos malefi-
cium coarctat, c. quos Deus 23. quæst. 2. Di-
citur à diversitate mentium, quia hi, qui ma-
trimonium distrahunt, in partes diversas
eunt, l. 1. ff. de divort. uxor pendente lite di-
vortii, etiamsi ipsa acculat matrimonium ex
aliqua causa consanguinitatis vel affinitatis,
interim est alenda à marito & debet habere
sumptus litis, Pan. in c. ex parte num. 10. &
ibi Felin. circa fin. & Can. de accusat. Menoch.
de præsumpt. q. 35. lib. 1. num. 19. Afflicti. decis.
152. Surd. de aliment. tit. 1. quæst. 118. per
totam Gregor. 15. decis. 534. & ibi annot. De
impedimentis dirimentibus vinculum ma-
trimonii sub suis titulis, de dissolutione ma-
trimonii quoad vinculum per sponsæ vel
sponsi de præfenti ingressum in monaste-
rium, supra de convers. conjug. nec non per
dimissionem infidelis nolentis ad fidem
converso cohabitare, dictum est supra de
3 convers. in fid. Cause divortii † enumera-
tæ in titulis ff. de divort. & C. de rep-
pud. &c. hodie non obtinent, quia jure ca-
nonico tres sunt causæ legitimæ, propter
quas matrimonii legitimi & consummati
fit divortium, non quoad fœdus seu vincu-

lum matrimoniale, c. per venerabilem §. vide-
batur, §. præterea rex ipse in fin. qui fil. sint le-
git. sed quoad thorum & mutuam servitu-
tem, in junctæ utriusque continentia, d. c. ex
litteris hoc tit. c. licite c. fieri c. placuit 32. quæst.
7. c. tua nos de jurejur. c. significasti hoc tit. 1.
est fornicatio spiritualis sive hæresis, c. quasi-
vit c. quanto §. si vero alter hoc tit. 2. Magna
viri † savitia, adversus quam mulieri caveri
4 idoneè non poterit, c. literas §. fin. c. ex
transmissa de restit. spoliat. & utrobique Can.
3. Fornicatio live † adulterium, 32. quæst. 5
7. in summa & c. 1. & 2. & per totum, de quo
maritus potest acculare uxorem, licet tem-
pore adulterii & ante illud denegaverit sibi
providere de necessariis, debuit enim uxor
agere contra virum & petere alimenta, Pan.
in c. ex litteris in 3. not. hoc tit. excipe à tertia
causa septem † casus, 1. est, quando is qui
6 agit ad divortium, de fornicatione convin-
citur, c. si de adult. 32. quæst. 6. in summa &
c. 1. imò si post separationem auctoritate
ecclesiæ factam, innocens non continet, de-
bet matrimonium reintegrari, c. ex litteris
hoc tit. c. fin. & ibi gloss. mag. de adult. & ibi
Pan. num. 3. & seq. officio Iudicis, facta hinc
inde adulterii etiam post sententiam com-
missi compensatione, quia sententia super
divortio quoad thorum non in toto transit
in rem judicatam, Pan. in d. c. ex litteris num.
21. etiamsi jurassent se ulterius non repe-
tituros, c. tua nos de iurejur. 2. quando vir
uxorem prostituit c. discretionem §. quod si de
eo qui cogn. consang. uxor. & c. 3. quando mu-
lier credens maritum mortuum nupsit alte-
ri, quam maritus rediens tenetur recipere
sine fornicationis exceptione, c. cum per bel-
licam & cc. seqq. 33. quæst. 1. & 2. 4. Si
quis falso simulans se maritum, lectum uxo-
ris intravit & eam cognovit, c. in lectum 34.
quæst. 1. & 2. 5. si mulier fuerit oppressa c.

propofito 32. quæft. 5. vi absoluta, & non conditionata c. ex litteris hoc tit. 6. quando maritus reconciliat sibi uxorem adulteram, c. si quis uxorem & c. seq. 32. quæft. 1. 7. quando paganus repudiata prima uxore, cum secunda contraxit, & convertitur ad fidem, post baptismum adhærebit primæ repudiatæ si ad fidem converti voluerit, etiam si illa cum alio contraxisset, secus si fuisset fornicata c. gaudemus §. qui autem & §. seq. & ibi Pan. num. 8. & seqq. hoc tit. Sententiam divortii ¶ fert solus episcopus, ad cuius noticiam tantum spectant causæ matrimoniales ex dispositione Concilii Tridentini c. causa omnes §. ad hæc sess. 24. Super impedimento parentelæ ¶ notoriæ & publicæ sive manifestæ, aut de qua fama est in loco, episcopus ex officio inquirit, & compellit, ut quicumque veritatem sciret, perhibeat testimonium, & illicitè contracta matrimonia adhibita gravitate potest dissolvere, c. porro §. fin. & ibi post glos. in verb. seu publica Can. hoc tit. c. notificamus & c. seqq. 35. quæft. 6. imo quilibet tenetur eam denunciare ecclesiæ, c. tua de cogn. spirit.

9 Coniuges vero non possunt ¶ se separare absque iudicio ecclesiæ, etiam ob notoriam & publicam parentelam, non solum quando dissolutio tendit ad substantiam vineuli, c. porro hoc tit. & ibi Butr. in 1. not. & num. 12. & Can. sed etiam quando agitur de dissolutione respectu mutue servitutis & cohabitationis, cap. litteras & ibi glos. in verb. diversis & Can. derestit. spol. Butr. in d. c. porro num. 12. Pan. in c. tua nos & 2. num. 1. & 2. de iure iur. Navar. in c. divortium de penit. dist. 1. Greg. 15. decis. 294. non enim potest sacramentum rescindi ex sola opinione conjugum, ideoque conjunx potest compelli per excommunicationem ad recipiendum conjugem incautè dimissam, c. porro

in princ. in hoc tit. propter spiritualem fornicationem, in qua pertinaciter persistit, licitum est innocenti recedere propria auctoritate, c. de illa hoc tit. c. idololatria c. non solum 28. quæft. 1. nec compellitur per ecclesiam redire ad perseverantem in infidelitatis errore, c. non solum 28. quæft. 1. sed ei, cum reversus fuerit redditur, sive propria auctoritate recesserit, sive iudicio ecclesiæ fuerit absoluta, & si reverti noluerit, per ecclesiam compellitur, d. c. de illa hoc tit. glos. fin. in c. fin. de convers. conjug. & ibi Dd. quia per penitentiam est sanatus, c. cum renunciatur & c. seq. 32. quæft. 1. nisi recesserit iudicio ecclesiæ, & velit intrare religionem, quo casu non compellitur redire ad conversam. c. fin. de convers. conjug. Carnalis fornicatio semel commissæ ¶ sufficit ad divor. 10 tium, & non requiritur perseverantia, propter quam non licet recedere propria auctoritate, sed tantum auctoritate ecclesiæ, & pendente iudicio interim alteruter, iure quod habet in altero, privari non poterit, c. 2. ut lite pendente & c. ac potest innocens, si vult, ¶ reconciliare sibi fornicantem invitam, etiam si fuerit separata iudicio ecclesiæ, Pan. in c. ex litteris in fi. hoc tit. sed non cogitur, d. c. de benedicto 31. quæft. 1. quia sententia lata fuit in favorem non delinquentis, c. gaudemus de convers. conjug. Pan. in d. c. ex litteris num. 12. hoc tit. arg. l. unica §. accedit vers. neque enim & ibi glos. allegat. concord. C. de rei ux. act. Ratio diversitatis est, tum quod in fornicatione carnalis anima & corpus polluitur, in spirituali anima tantum, cap. non 28. quæft. 1. tum quia si maritus cognosceret uxorem post carnalem fornicationem postea ea mortua propter defectum sacramenti non potest promoveri ad ordines, & sic præiudicium ei fieret si cogeretur, c. si cuius uxorem & ibi glos. in ver. admitti c. filiaci 34. dist.

34. *dist.* Præterea carnalis fornicatio pro-
 12 batur confessione † fornicantis facta in ju-
 dicio, cui statur in separatione quoad tho-
 rum, c. *ex litteris* & *ibi Pan. n. 2. hoc tit.* Im-
 13 pedimenta vero dirimentia † matrimo-
 nium confessione conjugum non proban-
 tur, c. *super eo de eo qui cogn. consang. uxor* & c.
 & *ibi glos. 1.* & *Can.* quia in fornicatione
 agitur de confitentis solius præjudicio, qui
 perdit quod prius habebat in conjugē, c.
discretionem S. fin. de eo qui cogn. cons. uxor. & c.
quidam de convers. conjug. & innocens in for-
 nicante retinet, quia peccata suos tenent
 auctores, l. *fancimus C. de penit. secundo ca-*
 su vero confessio non fit principaliter con-
 tra confitentem, sed pro se & contra matrimo-
 nium ad cuius separationem agit, glos. 1.
in d. c. super eo de eo qui cogn. cons. uxor. & c.
 quod recipit indissolubilitatem à solo Deo,
 c. *quos Deus 33. quest. 2. c. 1. 35. quest. 10.*
 Sententia in causa matrimonii non transit
 in rem iudicatam & revocatur, quandocun-
 que error detectus fuerit, c. *lator de re jud.* &
ibi glos. in verb. permanere Gail. obs. 112. lib. 1.

De donationibus inter virum & uxo-
 rem & dote post divortium
 restituenda.

Titulus XX.

S V M M A R I A.

- 1 Donatio propter nuptias non est sine matrimo-
 nio. prout nec dos, sed matrimonium
 sine ea & dote celebrari potest.
- 2 Introduta est ut mulieribus magis sit cautum
 pro dote & ob alias sex causas hic expli-
 catus.
- 3 Fructus rerum donatarum propter nuptias per-
 cipit maritus & sunt mariti pro susten-
 tandis oneribus matrimonij.
- 4 Dos dividitur in profectivam & adventitiam,
 profectiva dicitur qua à patre vel à pa-

- terno avo profecta est de bonis vel facto ejus.
- 5 Adventitia est qua datur ab extraneo, vel qua
 non proficiscitur à patre tanquam patre.
- 6 Profectiva redit ad patrem si erat in potestate
 filia, quando filia premortua est in matri-
 monio.
- 7 Premortuo marito dos communis est patri &
 filia.
- 8 Si filia fuerit emancipata, dos sine stipulatio-
 ne expressa ad patrem non revertitur.
- 9 Pro dote adventitia actio competit filia etiam
 invito patre & premortua filia in matri-
 monio transit ad filios heredes.
- 10 Dos alia est aestimata, alia in aestimata.
- 11 In dote in aestimata maritus præstat dolum,
 culpam, ac diligentiam.
- 12 Aestimatio fit dupliciter ut sciatur an res do-
 talis sit facta deterior, & res ipsa est in dote.
- 13 Aut aestimatio facit emptionem quod in du-
 bio præsumitur & periculum rerum dota-
 lium pertinet ad maritum.
- 14 De dote actio cessat extraneo per mulierem an
 gaudeat privilegiis.
- 15 Acconciium quando fit restituendum.
- 16 Donatio propter nuptias adæquata est dote.
- 17 Ex consuetudine vel nulla fit donatio vel alia
 forma vel minor, & nulla etiam dona-
 tione facta dos constituta tenet.
- 18 Pro donatione propter nuptias consequenda
 uxor habet jus tacitæ hypothecæ sed non jus
 prælationis.
- 19 Paraphernalia sunt bona qua habet mulier
 præter dotem.
- 20 Qua si maritus permittente uxore admini-
 stre & nomina seu fenorativas cautiones
 marito dederit, ex sola traditione Instru-
 mentorum, maritus censetur constitutus
 procurator ad exigendum nulla ratihabi-
 tione ab eo exigenda.
- 21 Si alias res extra dotem marito dederit non
 sunt mariti, ac fructus ex eis etiam vo-
 luntate